

Бейсенбай Сүлейменов

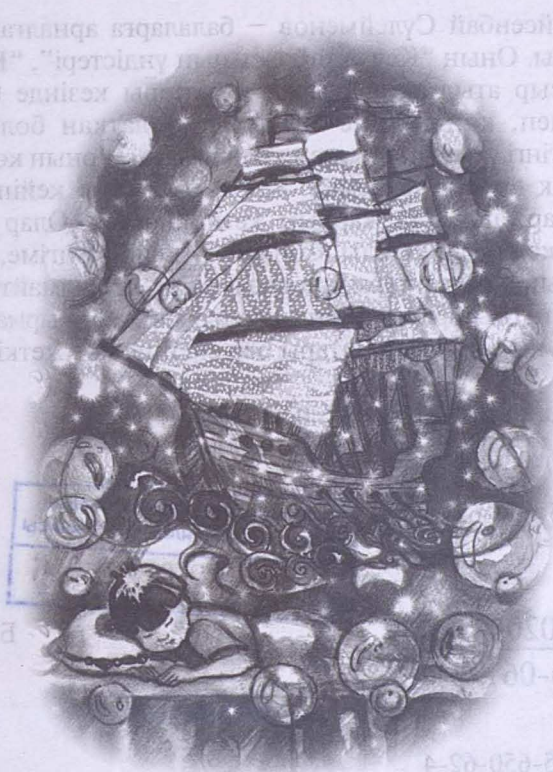
ТЕНТЕКТЕР

Балалар
ӘДБИЕТІ

Бейсенбай Сүлейменов

ТЕНТЕКТЕР

(Повесть, әңгімелер, ертегілер)

© “Балалар әдебиеті” баспасы, 2006

ББК 83.8
С 90

*ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘДЕНИЕТ, АҚПАРАТ
МИНИСТРЛІГІНІҢ АҚПАРАТ ЖӘНЕ МҰРАФАТ КОМИТЕТІНІҢ
БАҒДАРЛАМАСЫ БОЙЫНША ШЫҒАРЫЛЫП ОТЫР*

С 90 Бейсенбай Сүлейменов .

С “Тентектер”. Повесть, әңгімелер, ертегілер. — Алматы:

“Балалар әдебиеті” баспасы. — 2006. —160 бет.

Жазушы Бейсенбай Сүлейменов – балаларға арналған бірнеше кітаптың авторы. Оның “Кечуа тайпасының үндістері”, “Қуанышты күн”, “Бес ғасыр атылмаған садақ” кітаптары кезінде балаларды қуанышқа бөлеп, көңілдеріне жылылық ұялатқан болатын. Ал, жазушының бүгінгі ұсынып отырған туындылары – оның көп жылдық шығармашылық еңбегінің жемісі. Кітаптың басты кейіпкерлері – бақытты балалар, ашық та жарқын жеткіншектер. Олар достықты қастерлейді, үлкенді үлгі тұтады. Сондай-ақ кейбір әңгіме, ертегілері шет ел балаларының ауыр тұрмыс тауқыметіне, мұқалмайтын қайсар мінезіне арналған. Шығармаға терең үңілген әрбір жас оқырман олардың да өздеріне тән қызық, қуаныштары бар екеніне көз жеткізеді, бірге шаттанады.

Кітаптың оқиғасы қызықты, тілі жатық.

ISBN 9965-650-62-4

С 4803250204
00 (05)-06

ББК 83.8

ISBN 9965-650-62-4

© Б. Сүлейменов., 2006

© “Балалар әдебиеті” баспасы, 2006

**Бейбітшіліктің мәңгілік тірегі —
Әлем балаларына арнаймын.**

Автор.

ТЕНТЕКТЕР

(повесть)

Егер бір-бірімізге қастық ойласақ, аспаннан алмас қылыш түссін, мойнымды кесіп түссін!

– Кесіп түссін!

– Егер өтірік айтсам, аспаннан алмас қылыш түссін, тілімді кесіп түссін!

– Кесіп түссін!

– Егер достарымызды жолға тастап, сатқындық жасасақ, аспаннан алмас қылыш түссін, мойнымды кесіп түссін!

(Осы повестің бас кейіпкерінің антынан)

ӨТІРІКШІ – ӨРМЕКШІ

“Былғары доп” клубының жүлдесі үшін аула аралық ақтық айқастың нағыз қызған шағы. Ералхан Жақсылықтың анда-санда босанып кететін төбеті қуғандай жүгіріп келді де:

– Футбол ойнайық деп жатыр едік, соған бір ойыншы жетіспейді. Қақпаға сен тұрсаң қайтеді, – деді.

– Қақпаға? Жоқ, келіспеймін, – деді Бақыт табан астынан қырсыға қалып.

– Осы сен қызықсың. Жаңа ғана ойнаймын деп жар салғаның қайда? Артық балаларды қайтарып жібергенбіз, ренжісе де... Үм... түсінікті болды. Өтірікші-өрмекші екенің рас екен ғой...

Ағасы үшін Қайрат орнынан атып тұрып, Ералханның жағасынан ала кетті. Арашаға Бақыттың өзі түсті...

— Бақыт, жіберші, мен... мен оған көрсетейін. Аяғына доп іліктіре алмаса да, жүгіргеніне мәз болып жүр ғой. Жіберші...

— Ей, қойшы соны, тағы да шешесіне айтып жүрер...

— Мейлі, айтса айта берсін. Сен өтірікші емессің.

Бақыт қу тілді болғанымен, әлжуаз. Күрессе, сыныптағы балалардың бәрінен жығылып қалады. Жүгірсе, ешкімге жеткізбейді. Қайрат болса ағасы үшін үнемі жыны келіп жүреді. “Қорқақсың” дейді. Өзі күшті-ақ. Үшінші сыныпта қораз сияқты қоқиланып жүретіндерді тыпыр еткізбейді. Сондықтан Қайрат тұрған жерде Бақытқа ешкім тимейді.

Балалардың Бақытты “Өтірікші-өрмекші” деп атауының өзіндік себебі бар. Шынына келсек, Бақыт еш уақытта өтірік айтпайды. Бірақ кейде оның сөзіне не сенеріңді, не сенбесіңді білмей де қалатын кездерің болады. Сонда Ералхан сияқтылар: “Қойшы соны, өтірікші-өрмекшіні”, — дейді. Бақыттың бұған қалай қарайтынын кім білсін, бірақ Қайрат ондайда шыдамайды.

Бақыттың жиен ағасы Нұрланды әжесі еркелетіп “Апыр-топыр” дейді.

Оған ренжитін ол ма? Қайда көрсең де үлкенмен де, кішімен де әзілдесіп жүргені. Сол Нұрлан Бақытты көбіне тракторға мінгізіп алады. Бір күні екеуі егістік алқапта жүрген. Қара қарғалар үрікпей, трактордың соқасына қонақтай қалған. Оған Бақыт таң қалды. Бірде тіпті қырғауылдарды да қол созым жерден өз көзімен көрді.

— Бақыт, ендігі жолы мылтықты ала шығып, қырғауыл атамыз. Олар трактордан үрікпейтін болып алды, — деді Нұрлан.

— Рас па? — Бақыт қуанып кетті.

— Рас болғанда қандай. Менің алдағанымды көрдің бе?

— Жоқ.

Олардың ойын тырналардың алыстан талып жеткен әсем үні бөліп жіберді.

— Аға, қараңызшы, тырналар келді!

Тыраулап, қалықтап ұшып жүр.

— Биыл көктем жайлы болады, өйткені тырналар ерте келіпті, — деді Нұрлан.

Бақыттың қуанышында шек жоқ. Трактордан түсті де адырға қарай жүгірді.

— Алақай, біздің ауылға тағы да тырналар келді!

— Бақыт, сен тырналардың тізіліп ұшқанын көрдің бе? — деді ағасы.

— Көрдім. Олардың ұшып бара жатып ұйықтайтынын да білемін, — деді Бақыт.

— Тағы не білесің? — деді Нұрлан елең етіп.

— Ым... сосын, олардың арасында жол

бастайтындары болады. Шаршаса, кезектесіп отырады.

— Ал, “Арқан бол, арқан бол”, — деп дауыстағанда, тырналардың сол сәтте-ақ тізбектеліп ұшатынын білесің бе?

— Жоқ...

Бақыт сәл ойланып қалды да:

— Қазір біз де солай айқайлайықшы, — деді қуана.

— Даусымыз жетпейді. Мына тырналар тым биікте. Мейлі, сенің айтқаның-ақ бола қойсын, байқап көрейік.

— Арқан бол, арқан бол!

Кешке қарай тырналар ұшып бара жатты. Сонда Нұрлан:

— Көрдің бе? Біздің даусымыз оларға енді ғана жетіпті, — деді.

Бақыт ертеңіне егіс басында көргенін, тырналардың “арқан бол, арқан бол” дегенде тізіле ұшқанын достарына айтып берді. Бірақ ешкім сенген жоқ. Сонда “өтірікші-өрмекші” деген жаңа, су жаңа есімге ие болды.

“Енді бірде Нұрлан ағаға айтып, Жақсылық, Орынбасар сияқты қалқан құлақтардың бірін ертіп бармасам ба? Сонда бәрібір сенер. Көр де тұр”, — деді іштей Бақыт. Ағалар алдамайды ғой...

БАҚЫТТЫҢ АҒАСЫ

Кейде, Бақыттың ойынша, “сәтсіз” күндері оны ауланың бар баласы “Әлімханның інісі” дейді. Алғашында бұл сөзге Бақыт әжептәуір шамданып қалатын, ал қазір оған еті үйреніп кетті. Өзі ойлайды, Әлімхан аға нағыз жақсы адам ғой деп. Әттең...

Бақыттың есіне өзінің бұдан үш жыл бұрын қоңыр партаға алғаш отырған күні түсті. Әжесі оны қолынан жетектеп алып бара жатқан. Мектеп өзеннің арғы бетінде болатын. Жолда Әлімхан аға кездесіп, әжесін де, Бақытты да, басқа балаларды да арбасына мінгізіп алған. Олар мектепке көңілді жетті. Сол күннен бастап Бақыт Әлімханды іштей аға деп атауды ұйғарды. Бірақ, ол кісі сөйлей алмайды. Оны ауылдағылардың бәрі “мылқау” деседі. Бақыттың олай айтқысы келмейді. Өйткені Әлімхан аға ымдағанға түсінеді. Қолдарын шошайтып өзінше жауап береді. Қуанса аңқылдай күледі. Бір мінезі — айтқанынан қайтпайды. Балаларға мейрімді. Ал, тағы бір жақсы қасиеті — уәдесіне берік-ақ.

Әлімхан бәрінен де Бақыттың әжесін жақсы көреді. Әже де оны еркелетеді. Қалтасынан алып Бақытқа сақтап жүрген кәмпиттерінен береді. Сол сәтте Әлімхан аға да бала сияқты болып кетеді.

Әжесі Бақытты бөлмеге кіргізіп, партаға отырғызды. Содан соң Кәмила апайға тапсырып, өзі үйге қайтты. Аулаға кіріп ендігі басқаны сол еді, немересі түк болмағандай алдынан шықты.

— Мұның не, қарағым-ау? Оқығың келмей ме? — деді әжесі.

— Сабақта отырғанда қимылдатпайды екен. Сіз секілді менің де белім ауырды. Сосын кетіп қалдым. Әже, қарным ашты, айран ішкім келеді...

— Жарығым-ау, сені де бір үйдің үп-үлкен азаматы дейді-ау!

— Әже, ренжімеңізші. Тамақтанып алған соң мектепке қайтадан барамын. Шын айтам.

— Айналайын, мен сені ақымақ па десем, ақылың бар екен ғой...

Бақытты мектепке былтыр “Жасың жетпейді” деп алмай қойған. Ал, биыл сыныптағы ең үлкені осы болып шықты. Алғашында Кәмила апай балалардың барлығын сапқа тұрғызған. Сонда ол өзінен-өзі қатты ұялды. Бойы басқалардан тым ұзын. Сосын үзілісте үйге қарай жылыстап қаша жөнелген.

Жолда Әлімхан ағаны көрді. Арбасымен шөп әкеле жатыр екен. Бақыт қалың қурайдың ішіне тығыла қалды. Ол байқамай өте шықты. Егер көріп қалса, өзін қайтадан мектепке алып баратыны сөзсіз.

Ертеңіне сабаққа Бақыттың өзі келді. Әжесі ілесіп бірге бармақшы еді, көнбей қойды.

Ол сабақ үстінде терезе жаққа жалтақ-жалтақ қарай берді. Әжесі келіп қалуы мүмкін ғой. “Немеремнің қарны ашып қалған шығар”, – деп, анау Ералханның атасы құсап қойнына тығып жарты таба нан әкеліп тұрса, ұят-ау! Бәрінен де қыздар мазақтаса ше! Бірақ әжесі, әйтеуір, келген жоқ.

Бақыт, Леня, Ералхан мектептен келе жатқан жолда Әлімхан аға кездесіп, оларды тағы да арбасына мінгізіп алды. Сол күннен бастап Әлімхан “Бақыттың ағасы” атанды. Сол күннен бастап Бақыт та Әлімханды іштей аға тұтып жүрді.

Бақыттың әлі есінде. Дүкеннің қасынан өтіп бара жатып Әлімханды көріп қалды. Ол сонда ерекше көңілді еді. Балаларды байқап қалды да, қастарына келді. Бәрінің қолдарын алды, Бақыттың басынан сипады. Одан соң әлденелерді айтты. “Сәл кідіре тұрындар” дегендей ыңғай білдіріп дүкенге кірді. Оқушылар аң-таң болып, мектепке қарай жылыстай берді. Ол сәлден соң балалардың арттарынан айқайлап қуып жетті де, бәріне кітап, қалам үлестірді. Одан соң Әлімхан аға әлденелерді қолын шошайтып ұзақ, қинала түсіндірді. Бірақ, жас достар ештеңе ұққан жоқ. Олар ертеңіне ғана Әлімханның әйелі ұл тапқанын жұрттан естіді.

Балалар енді Әлімханмен нағыз дос болып алды. Ол арбасына мінгізіп қыдыртады, кейде жолы түссе мектепке де алып барады.

Бір байқайтындары, жол бойында әңгімесі тек сәби жайлы: еңбектеуге талпынғанын салады. Ағаларының бұл қылықтарына балалар мәз. Олар енді Әлімханның ымдағанын сәл-пәл түсінетін болды.

Бірде Әлімхан аға велосипед теуіп жүрген балаларды көріп, ұзақ қарап тұрды. Сосын ымдай бастады. Оның балалар “мен де кейін ұлыма велосипед әперемін, тек өссін” деп тұрғанын ұқты.

Әлімхан ағаның соңғы кезде өзгеріп кеткенін Бақыт та, Ералхан да байқады. Үлкендердің айтуына қарағанда ұлы есіне түссе, жұмысты тастай сала үйіне тартатын құсайды. Кейде ұзақ күн ыңылдап, белгісіз бір әнді айтудан жалықпайды екен. Одан соң көп-көп гүл теріп, алдынан кездескендердің бәріне-бәріне сыйлайды екен. Ал, кейде Әлімхан аға жеке жүріп те өзінен-өзі күле береді. Одан соң егіл-тегіл жылайтын кездері болады. Сонда ол қорқынышты болып көрінеді. Бірақ, ағаның оқыс қылықтарын ересектер балаларға қуаныштан, тек қана қуаныштан деп түсіндірді.

Әлімхан ағаның осы бір азғантай ғана қуанышы қас-қағым сәтте өте шыққандай болды. Бір күні ұлы ауырып, шетінеді. Бұл қайғы ауылға бұрын-соңды болмаған мұң әкелді. Әлімхан аға төсек тартып көп жатып алды. Енді оны көшеде көргенмен балалар жүгіріп қасына бармайтын, арбасына мінбейтінді шығарды.

Неге олай екенін білмейді, өздерін кінәлі сезінгендей қашады да жүреді. Жақындауға жүректері дауаламайды.

Әлімхан ағаның бұрынғы өмірі біреулерге жұмбақ болса, енді біреулерге түсініксіз еді. Ал, енді міне оның үйінде аз уақыт болмағаны ауылдастарының барлығын аяғынан тік тұрғызды. Оны ешкім іздеп таба алмады. Сондағы ауылдастарының әбігерге түскені-ай. Кейін Әлімхан ағаның өзі келді. “Қай жақта жүрсің” деп оған үлкендер жағы ренжіген жоқ. Қайта аман-есен табылғанына қуанды. Қазір оның ешкімі жоқ. Әйелінің төркініне кетіп қалғанына біраз болды. Ол күні кеше ғана қуанышқа, шексіз бақытқа толы болған үйде жалғыз тұрады...

Балалардың бір байқағаны — Әлімхан ағаға ауылдағы кез-келген үйдің есігі ашық, дастарханы жаюлы.

Балалар қазір Әлімхан ағаны көрсе қашады. Бақыттың оларға жыны келеді. Себебі әкесі айтқандай “жақсы адам” десе, оны достары “ағасын мақтап жатыр” дері сөзсіз ғой. Бірақ, көр де тұр, ерте ме, кеш пе, Әлімхан ағаның жақсы адам екенін ауылдың барлық баласы білетін, өз әкелеріндей сүйетін болады. Иә, иә, көр де тұр...

КОНСТРУКТОР

Көгілдір көктем де келді. Сәуір айында Лениннің туған күні құрметіне Бақыт, Леня, Бауыржан және Орынбасар пионер қатарына қабылданды. Сол күнгі қуанышты айтпа!

Балалар жексенбі күні Ералханға баруға келісті. Ол ауруханада. Пионер қатарына өтпеген жалғыз сол. Науқастанып қалмағанда ол да қабылданатын еді.

Ералхан пионер қатарына бұрын өтетін еді. Бірақ... бәрі өзінен...

Бірде Ералханның Алматыдағы институтта оқитын ағасы демалысқа шығып, ауылға оралды. Оның қашанда балалардың барлығы таң қалатын бір нәрсе алып келетін әдеті. Бұл жолы қолдан жасап ұшыратын ғарыш кемесінің моделін әкеліпті.

Оны өздері құрастырып, қорған ішінде сынақтан өткізді. Керемет екен, бірден тік шаншыла ұшты. Көрінбей кетті. Біраздан соң жерге құлады. Балалар шарбаққа шығып, қызықтады. Ал, ертеңіне Ералхан мақтанып, балалардың барлығын жинап алды да, ғарыш кемесін жасауға кірісті.

Біреуді үйіне су жаңа дәптер мен қалам алып келуге, енді бірін желім табуға жіберді. Бір кезде бәрі де дайын болды. Ералханды балалар қоршап алған. Ол дәптердің ортасына қаламды салып, шиыршықтап орай бастады.

Шетін желімдеді. Ішіндегі қаламды суырып алды. Міне, қағаз түтікше де дайын. Оның бас жағын таспен тығындап қойды. Одан соң қанатын, үшкір тұмсығын жасады. Ералхан енді айналасына жалтақ-жалтақ қарап, қалтасынан қағазға оралған бір нәрсені алды. Кәдімгі оқ дәрісі. Бақыт оны бірден білді. Әкесі аң аулауға шыққанда патрондарға осы дәріні салатын.

Олар қалың талдың ішіндегі ашық алаңды ғарыш кемесін ұшыруға лайықты орын деп тапты. Ералхан түтіктің ішіне дәрі толтырды. Түп жағын қағазбен тығындап, сәл ғана саңылау қалдырды. “Тығылындар!” деген белгі де берілді. Барлығы қолайлы жер іздеп жүр. Бақыт оның қалай ұшқанын анық көру үшін арықтың ішіне шалқасынан жатты.

– Абайла, Бақыт, ұшы үшкір. Қарныңа қадалмасын, – деп әзілдеп қойды балалар.

Шынында, Бақытқа жатқан жері қолайсыз көрінді. Орнынан тұрып, басқа жерге барып жантайды.

Ералхан ұзын таяқтың басына қағаз қыстырып оны тұтатты да, ғарыш кемесінің төменгі жағына тигізді.

Балалардың көздері сонда.

– Бес, төрт, үш, екі, бір, нөл. Старт!

Зымыран атылды.

– Ура!

Балалар зымыран түскен жаққа қарай жүгірді.

Жерге қадалып тұр. Тура бағанағы Бақыт жатқан жер. Мұны көргенде оның көздері атыздай болып кетті.

— Айтып едік қой, сенің қарнына қадалады деп...

Ералханның әзіліне күлмеген бала жоқ. Ал, Бақыт ұялғаннан қызарақтап, әркімге бір жалтақтап қарай береді. Ендігі жолы Ералхан зымыранды тігінен емес, көлбеуінен ұшыруды ұйғарды. Балалардың қой дегеніне қарамай, дәріні тұтатпаққа бекінді.

Ұшыру сәтсіз аяқталды. Балалар елу метрдей жерде жарылып жатқан зымыранды алып келгенде, Ералхан бетін басып отыр еді. Бет-аузы қап-қара күйе. Жарылған дәрі бетін күйдіріп тастапты. Жедел жәрдем келіп, оны ауруханаға әкетті.

...Балалар Ералханды аурухананың ауласында жолықтырды. Ол бір топ баланың ортасында әңгіме айтып отыр екен. Достарын көре сала орнынан тұрып, таң қалған кейіппен қарады. Бүкіл сынып келген. Бәрінің де мойнында алқызыл галстук. Ералхан ыңғайсызданса да, онысын сездірмеуге тырысты:

— О, құттықтаймын бәріңді де! — деп, бір-бірлеп қолдарын қысты.

— Денсаулық қалай? Конструктор, тағы да зымыран ұшырайын деп жатқан жоқсың ба? — деді Бақыт жымыған күйі.

— Жоқ. Дәрігерлер тыпыр еткізбейді.

Енді екі-үш күнде жіберетін шығар. Егер жібермесе қашып кетемін. — Ералхан осы сөзді айтты да, мұнайып қалды.

— Олай істеме, ұят болады.

— Жазылып шыққан соң, тағы бірге боламыз.

— Каникулда “Қызыл сұңқар” отряды іске кіріседі.

— Бұл — Бақыттың идеясы.

— Мырзашөлге алғаш келіп, канал қазған адамдарды іздестіреміз.

— Қазірдің өзінде көптеген деректер таптық. Енді әрбір күніміз көңілді өтетін болады.

Бәрі тұс-тұстан жамырай Ералханды жұбатып жатыр.

— Аға пионервожатый алдағы дружина жиынында сені пионер қатарына өткіземіз деп айтты, — деді Леня.

Ералхан бәрінен де Леняның сөзіне риза болды...

Балалардың Ералханнан қайтып келе жатқанын сынып жетекшісі Кәмила апай көрді. Таң қалды. Жексенбі күні... Барлығы... Мойындарында қызыл галстук... “Е-е, — деді Кәмила апай ішінен, — бұлар бір жұмысты тындырып келе жатыр ғой!..”

ҚИМАС СӘТТЕР

Леня — грек баласы. Ес білгеннен бұлар бірге өсті. Бірінші сыныпқа да бірге барған. Алғашында Леняны мамасы орыс мектебіне апарған. Сөйтсе, Леня бір ауыз орысша білмейді екен. Ал, қазақша сайрап тұр. Мұғалімдер ата-анасына Леняны қазақ сыныбына беру керек деп ұсыныс айтты. Анасы көнбей қойды. Сонда оның жылағаны-ай. Бүкіл ауылға естілді десе де болады. Себебі, достарының барлығы қазақ балалары, оның үстіне арықтың арғы бетіндегі мектепке жалғыз баруы керек қой. Ал, Бақыттар оқитын мектеп су жаңа, үш қабатты. Ақыры Леня қазақ сыныбында оқитын болды. Оған достарының бәрі қуанды...

Бұл оқиға Леняның достарына оңай тиген жоқ. Бұрын осы әңгіменің шеті шыққанда ешкім оған көңіл де аудармаған еді. Енді, міне, қимас сәттер басталды. Леняның үй-іші өз елдері — Грекияға көшпекші. Алғашында Леня Грекиядағы ағайындарынан келген хаттарды асыға күтетін. Оны мақтаныш сезіммен ауылдың бар баласына айтатын. Ал, енді сол хаттар келсе еңсесі түседі, қабағын қар жауады. Өйткені, соңғы кездерде Леняның атасы мен әжесі Грекиядан хабар келген сайын балаларын өз елдеріне қайтуға үгіттейді. Міне, енді бәрі де кеш. Бірнеше күннен соң достары мен туған жерін, Отанын тастап қалай

ғана қоштаспақ? Өмірі көрмеген, білмеген елге бармақ. Танымаған балалармен дос болмақ. Өзіне ана тіліндей болып кеткен қазақ тілін ұмытып, өмірі сөйлеп көрмеген грек тілінде сөйлемек.

...Ол бүгін де мектепке келмеді. Ал, балалар сабақтан шығысымен тура Леняның үйіне тартты. Жол бойы бір-біріне тіс жарып ештеңе деген жоқ. Қабақтары түсіңкі. Барлығын іштей бір-ақ ой мазалайды. Ол...

— Леняның басқа амалы жоқ, бәрібір ата-анасынан қалмайды.

— Өзінің қалғысы бар. Бөлініп қалуға оған рұқсат бермейді.

— Онда, ол біздің үйде-ақ жүре беруіне болады.

— Біздің үйде де. Әкем мен анам да қуанбаса ренжімейді.

— Бірақ, біз Леняның өз ойын білуіміз керек.

— Ол кеше ғана бармаймын деген.

— Сонда да болса, өзімен ашық сөйлесейік. Келіссе, ата-анасынан отряд, тіпті дружина болып өтінеміз. Анастас аға да түсінетін шығар.

Леняның әншейін тұруға ерінетін ұйқышыл күшігі шәуілдей үрді. Қақпа алдында әлгі әңгіме сап тыйылды.

— Саламатсыз ба, Анастас аға. — Балалар Леняның әкесімен шуласа амандасты.

— Біз Леняға келдік. Ол бүгін тағы да сабаққа қатыспады. Сосын халін білейік деп едік, — деді Бақыт.

— Білетін несі бар, тентек мінезін көрсете берген соң үйге қамап қойдым...

— Неге?

— Оны достарыңның өзінен сұраңдар. Қазір бәрі де кеш. Біз өз елімізге кететін болдық. Ал, ол болса...

— Анастас аға, шынымен сіздерге біздің елде ұнамай ма?

— Неге, өкпеміз жоқ. Үйреніп те қалып едік. Бірақ, қарттар қартайған сайын туған жерін сағынады екен...

Леняның әкесі бұдан басқа ештеңе деген жоқ. Үн-түнсіз үйге кірді де қайта шықты.

— Сендерге мектепте қырсықтықты үйрете ме?.. Әлі де ойынан қайтпапты. Барып өздерің сөйлесіндер, ақылдарыңды айтыңдар, үлкеннің сөзін тыңдап өскен едік. Ал, мына...

Леня бөлмесінде жалғыз жатыр екен. Достарын көрді де жылап жіберді.

— Менің барғым келмейді. Көр де тұр, орманға қашып кетемін. Сосын, сосын тауып көріндер.

— Леня, жылама. Одан бәрібір ештеңе бітпейді.

— Біз сенімен біргеміз.

— Мүмкін, Грекиядағы қазіргі жағдайды Анастас ағаға түсіндіреміз.

— Капиталистік ел екенін айтайық.

— Әкем көнгенмен әжем мен атам көнбейді. Оларға Грекиядан қасиетті жер жоқ бұл әлемде. Ой-армандары — тек елге қайту.

Капиталистік дүниені талай айтып көндіре алмадым. Әбден басым қатып кетті. Енді не істерімді білмеймін.

Бақыт Орынбасардың құлағына әлденелерді сыбырлады да:

– Леня, бізде бүгін керемет оқиға болды. Мағрипа әже Қасым ағаның домбырасын мұражайға сыйға тартты.

– Мектепке өзі әкеліп берді.

– Әскери ордендер, медальдардың коллекциясына тағы бір медаль қосылды. Оны Жұмахан ата тапсырды. Одан соң сол наградасын алу тарихын айтты. Ол кісі ұшқыш болыпты.

– Біз өз ауылдастарымызды әлі күнге дейін жақсы білмейді екенбіз. Мұнымыз ұят-ақ.

– Жақсылықтың өзі қорқақ болса да ағасы Самат нағыз батыр екен. Кеше командирінен хат келіпті.

Оны, Жақсылық, өзің айтшы.

– Білесіңдер ме, менің ағам – сержант. Оның бөлімшесі шекараны кесіп өткен қауіпті шпионды ұстапты. Тыпыр еткізбеген. Мен ағамның ерте ме, кеш пе, әйтеуір, шпионды ұстайтынын алдын ала білгенмін. Ол самбоның әдістерін де көп біледі.

Ауылға келген соң маған үйретемін деп уәде берді. Ал, мен сендерге үйретемін.

– Шынымен бе?

– Алдайды дейсіңдер ме? Алдасам, аспаннан

алмас қылыш түссін... Ұмытып барады екенмін, командирі ағамның шекарада түскен суретін салып жіберіпті. Тура кинодағыдай. Қолында автоматы. Арқасында рация.

Жақсылықтың ұзаққа созылған, бірақ қызықты әңгімесін Айгүл бөлді.

— Мүмкін, сол суретті комсомол даңқы мұражайына қойсақ қайтеді. Самат мектепте оқыған, комсомол мүшесі.

Жақсылық сәл ойланып қалды да:

— Мен онда ағама бүгін хат жазып жіберемін. Рекс деген овчарка итіңмен түскен суретінді жібер деп. Рекс болса, сөйлеген сөзіңнің бәрін, бәрін түсінеді. Қорғау тәсілдерін де біледі екен.

* * *

Нағыз көңілсіз сәттер енді басталды. Анастас ағаның үй-ішін Грекияға шығарып салуға бүкіл ауыл келді. Ән айтылды, би биленді. Ауыл таң атқанша кірпік ілген жоқ.

Тыныштықты Әлімхан ағаның зарлы дауысы бөлді.

— Бә-бә-бә-ә!!!

Бұл — Әлімхан ағаның шын ренжігені. Байқап қараса, ауылдастардан тек қана жоғы осы екен.

Қалайша ұмыт қалған? Бәрібір Әлімханды мылқау деп ескерусіз қалдырғанымен, оның да өз орны бар ғой.

Бақыттың ағасы Леняның әкесімен құшақтаса көрісті.

— Екі құрдас бірін-бірі қимай жатыр ғой.

— Иә, сөзге түсінбейді деген Әлімхан мұнша қиналғанда, мына басқа жұрт не қылмақ.

Жүктер тиеліп болды. Леня мен әжесі кабинаға мінді.

Бақыт ұмытып барады екен, әлгіде ғана алып келген фотоаппараты қолында тұр.

Ол машинаға жақындап, досына арналған сыйлықты бермекші болып ыңғайланды.

— Леня! Леня! Мынау саған, ескерткішке.

Онда үн жоқ. Басы төмен салбырап кетіпті.

— Леня, бұл шынымен саған, бүкіл отрядтың атынан.

Бақыт кабинаға жақындап еді, әйнектің арғы жағында отырған әжейдің көзінен мөлтек жасты көрді.

Леня машина қозғалғанда да басын көтерген жоқ.

Артынан ұзақ қарап тұрған Бақытқа досы әліге дейін өксігін баса алмай жылап бара жатқандай көрінді... Ал, әжесі осындай бір ғажап елмен, тамаша жандармен мәңгілікке қоштасқанына іштей өкініп бара жатқандай еді...

Анастас аға күні ертең-ақ қайтып келетіндей көрінді...